

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

21 май 2019 година

ПЪРВИ МОДУЛ (60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 30. включително отбелязвайте в листа за отговори.

1. В кой ред е допусната правописна грешка?

- А) вървящи, стреляли, запели
- Б) утроявам, овиквам, укупирам
- В) ситуации, пороища, медийни
- Г) дръвник, закърпвам, вдлъбнат

2. В кой ред е допусната правописна грешка?

- А) водолаз, мираж, кардиолог
- Б) искрен, братовчедка, разтвор
- В) тягостна, шестотин, прелест
- Г) сбирка, сгъвам, сглобявам

3. В кое изречение е допусната правописна грешка?

- А) Нуждаем се от специалисти, които да отговарят за техническата поддръжка на машините.
- Б) В началото на летния сезон предстои да започнат снимките на най-новия български сериал.
- В) Учените предупредиха, че популацията на египетските лешояди намалява с 7% на година.
- Г) При почистването на кошерите пчеларят задължително трябва да е с предпазно облекло.

4. В кое изречение е допусната правописна грешка?

- А) Популярният актьор обяви, че е решил да сложи край на своята 50-годишна кариера в театъра и в киното.
- Б) Изложбата на известния художник модернист беше открита миналата седмица в новата галерия.
- В) Целта на всеки електронен търговец е да привлече възможно най-много посетители на своята веб-страница.
- Г) В интервю боксьорът сподели, че винаги е бил възпитаван да се труди и да не чака успехите наготово.

5. В кое изречение е допусната правописна грешка?

- А) Националното състезание по счетоводство ще се проведе в една от Професионалните гимназии в столицата.
- Б) По време на посещението си в града всички гости ще се запознаят с особеностите на архитектурата на барока.
- В) Утре експертите ще представят публично обобщените резултати от проведеното оценяване по математика.
- Г) През седмицата в Панагюрище тържествено ще бъде отбелязана годишнината от рождението на Райна Княгиня.

6. В коя от подчертаните думи е допусната граматична грешка?

Фирмата търси да назначи за няколко месеца (А) четирима работници (Б) за окабеляване на жилищни сгради, намиращи се в три отдалечени софийски райони (В), както и двама шофьори (Г).

7. В кое изречение е допусната грешка при членуването?

- А) В сряда ще бъдат обявени имената на допуснатите и на недопуснатите до участие в конкурса кандидати.
- Б) В жилищния комплекс, който е близо до парка, се намира новият и просторен апартамент на сестра ми.
- В) С изненада установихме, че високият млад господин в коридора е санитарния инспектор за нашия район.
- Г) Съвсем скоро новият ми съквартирант ще бъде назначен на работа в Агенцията за социално подпомагане.

8. В кое изречение е допусната граматична грешка?

- А) През цялата година Рилският и Троянският манастири са сред най-посещаваните забележителности в страната.
- Б) За да отговорим на голямото търсене, ще пуснем за продажба в дистрибуторската мрежа още билети за концерта.
- В) Пресичайки внимателно улицата на пешеходната пътека, ние си гарантираме безопасно преминаване.
- Г) Имам намерение преди утрешното заседание да се срещна и да се запозная с всички нови участници в проекта.

9. В кое изречение е допусната пунктуационна грешка?

- А) Над притихналото в мрака планинско село, яростно зави ураганен вятър.
- Б) Зарадвано от неочаквания подарък, детето силно прегърна своята майка.
- В) Мъжете, седящи край огъня, протягаха измръзнали ръце към пламъците.
- Г) Ние, честно казано, положихме доста усилия при подготовката за изпита.

10. В кое изречение е допусната пунктуационна грешка?

- А) Комфорт, удобство и приятна атмосфера за хранене и забавления предлага ресторантът на хотела.
- Б) Късно осъзнахме грешките, които бяхме допуснали през всичките тези години, и причините за тях.
- В) Чудех се, докато вървах към офиса си, кой ли беше този странен господин с кафявото кожено яке.
- Г) Командирът млчеше и войникът реши, че ако отново се опита може би ще успее да го убеди.

11. В кое от изреченията НЕ е допусната лексикална грешка?

- А) Талантът на актрисата въздействаше отблагодаряващо върху публиката.
- Б) За участие във финалния етап на литературния конкурс бяха селектирани и подбрани десет стихотворения.
- В) След приключването на финансовата година директорът симулира служителите с парични премии.
- Г) В миналото златото и среброто са се добивали по твърде примитивен начин.

12. Кое фразеологично словосъчетание е синоним на израза *много съм слаб*?

- А) свивам се в черупката си
- Б) броят ми се ребрата
- В) минавам през сито и през решето
- Г) не съм сложил залък в устата си

13. От коя творба са стиховете?

*Живота и смъртта крила ми са предвечни,
размахани задружно, – близки и далечни
предели аз не виждам сред размаха свой;
на мигновенията бързотечни
изгубих тягостния брой.*

- А) „Песента на човека“
- Б) „Песента на колелетата“
- В) „Песен за човека“
- Г) „Сиротна песен“

14. В кой ред авторът на всички творби е Атанас Далчев?

- А) „Повест“, „Паисий“, „Пловдив“
- Б) „Книгите“, „Стаята“, „Болница“
- В) „Къщата“, „Кино“, „История“
- Г) „Камък“, „Сенки“, „Прозорец“

15. Рада и Милка Годоричина са героини от творба на:

- А) Елин Пелин
- Б) Димитър Талев
- В) Алеко Константинов
- Г) Иван Вазов

16. Коя от изброените творби е поема?

- А) „Кукувица“
- Б) „Пловдив“
- В) „Прозорец“
- Г) „Градушка“

17. В коя творба се утвърждава идеята, че истинският живот на твореца е животът в изкуството?

- А) „Ветрената мелница“
- Б) „Кино“
- В) „Юноша“
- Г) „Cis moll“

18. В художественото пространство на коя творба *мракът* и *мъглата* са символи на безнадеждното страдалческо съществуване?

- А) „Вяра“
- Б) „Сиротна песен“
- В) „Зимни вечери“
- Г) „Пловдив“

19. Кое твърдение НЕ е вярно?

- А) В романа на Димитър Димов „Тютюн“ се открояват сложните психологически преживявания на героите.
- Б) Основната тема на романа на Димитър Димов „Тютюн“ е устойчивостта на възрожденските идеали в българското общество.
- В) Романът на Димитър Димов „Тютюн“ акцентира върху човешките инстинкти и стремежите за издигане в обществото.
- Г) Романът на Димитър Димов „Тютюн“ разглежда конфликти в българското общество преди и по време на Втората световна война.

20. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно за писателите реалисти в българската литература?

- А) Ръководят се не от логиката, а от интуицията.
- Б) Изобразяват правдоподобно действителността.
- В) Разкриват причините за социалните противоречия.
- Г) Изграждат образи, които са социално обусловени.

21. „Благословен бог наш...“ е мото на творбата:

- А) „Занемелите камбани“
- Б) „Моята молитва“
- В) „На оня свят“
- Г) „Задушница“

22. Какво е подчертаното изразно средство?

*Дъждът гризе мазилката и бяга
през счупените водостоци от олово
и като пот по челото на болен
по сивите стени избива влага.*

- А) метафора
- Б) оксиморон
- В) хипербола
- Г) метонимия

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 23. до 30. включително).

ТЕКСТ 1

С богатството си от форми, багри и украси българските народни носии са запечатали бита и традициите на българина. Традиционните народни костюми съставляват един от значителните по съдържание дялове на българската материална култура. Носията свидетелства за богати знания у народа относно свойствата на текстилните материали – въздухопроницаемост, топлозащитност, **хигроскопичност** и др. Не е случайно, че в зноя на жътвата се предпочитат дрехи от ленени тъкани, които лесно поглъщат и лесно изпаряват влагата. Така кожата се охлажда. Топлозащитността и хигроскопичността са свойствата, заради които народът предпочита вълнените тъкани при работа в планината и при зимни условия.

Българските народни носии имат множество разнообразни компоненти, т.е. те са със сложен състав. Пълната премяна, която се облича на празници и тържества, включва значителен брой дрехи и допълнителни принадлежности, украшения и накити. Народният костюм е свързан с усилената полска и домакинска работа. Горни дрехи при женските костюми са сукманът и саята. Във всички народни носии (мъжки и женски) основна дреха е ризата, наричана в някои части на България *кошуля*. Шие се от ленено,

конопено или памучно платно. Тя е дълга и е с ръкави. Към основния състав на женските костюми принадлежи престилката, а на мъжките – поясът. Принадлежностите, свързани с прическата, украсата и покриването на косата при жените, също са част от костюма, както и коженият калпак при мъжете. Обединяващ елемент на българските народни носии са кожените цървули (опинци), които имат лодковидна форма, тъп или остър връх и върви, които се стягат при използване на цървулите.

Освен основното си предназначение – да предпазва тялото от климатичните влияния и да улеснява трудовата дейност, българският народен костюм изпълнява функцията на социален знак, тъй като носията, отделните дрехи, допълнителните части или видът украса отразяват половото или възрастовото деление, семейното положение, местожителството, принадлежността към даден слой от обществото.

ТЕКСТ 2

Известен дизайнер споделя в ефир, че начинът, по който избираме, комбинираме и носим дрехи, отразява, независимо дали сме наясно, или не, чертите на нашата личност и начина ни на живот. Нещо повече – дрехите говорят много за нас, преди още да имаме възможността да се изразим с думи. Тук обаче не става въпрос за работна или за военна униформа, а за всекидневно и за официално облекло. Всеки стил на обличане има своите особености. Ако ги познаваме, няма да имаме съмнение, че сме неподходящо облечени в конкретна ситуация. Независимо обаче кой стил ще изберем, дрехите – като модели и цветове – трябва да отговарят и на възрастта, и на фигурата ни.

Начинът, по който се обличаме, зависи както от нас самите, от нашите предпочитания и възможности, така и от мястото и събитието, на което ще се появим. Важното е облеклото ни да не издава безвкусица или неуместност. Облеклото може да варира от обикновено до официално, от просто до екстравагантно, от елегантно до грубо и съответно да принадлежи към даден стил. Представяме ви най-често срещаните стилове: спортен, небрежен, делови.

Ако смятате, че имате нужда от **хронометър**, за да се справите с натоварения си дневен график, изберете спортния стил. Той е за предпочитане и заради удобството на кройките и материите, които предлагат подобни дрехи. Възможните облекла са широките тениски, потниците, анцузите, шортите, а за жените също роклите и полите с прави линии. Обувките са кецове или маратонки.

Близък до спортния стил е небрежният, наричан още *свободен*. Той включва разнообразни облекла и е подходящ не само за неформални срещи, но и за офиса. Можете да бъдете с джинси, дънки, ризи, сака, пуловери или блузи и да сте със спортни обувки. Ако жената реши да е по-елегантна, вместо дънки може да облече панталон или пола с изчистена кройка и подходяща дължина, а също и да бъде с по-официални обувки.

Костюмите, обикновено в черно, тъмносиньо или сиво, както и белите ризи са „запазена марка“ на деловия стил. Класическите сака, панталоните, ризите, полите – всички в неярки цветове, в съчетание с вратовръзки, елегантни колани и други аксесоари, както и официалните обувки допълват този стил на обличане, който е подходящ за бизнес, научни и други официални срещи и форуми или за работа в учреждение, фирма, офис, банка и под.

23. От коя сфера на общуване е Текст 1?

- А) от естетическата сфера
- Б) от научната сфера
- В) от битовата сфера
- Г) от институционалната сфера

24. Кое от посочените твърдения е вярно за Текст 1?

- А) Текстът изтъква предимствата на женската народна носия пред мъжката.
- Б) Текстът посочва разликата между традиционните и съвременните облекла.
- В) Текстът представя характерни особености на българските народни носии.
- Г) Текстът акцентира върху ползата от съхранението на народните носии.

25. Използваната в Текст 1 дума *хигроскопичност* е:

- А) езикова единица от терминологичната лексика
- Б) езикова единица от юридическата лексика
- В) експресивно натоварена езикова единица
- Г) езикова единица от териториален диалект

26. Кое от посочените твърдения НЕ е вярно според Текст 1?

- А) Българските народни носии се отличават с разнообразието си от компоненти.
- Б) Носиите са свидетелства за знанията на хората за свойствата на материите.
- В) Ризата е неотделима и характерна част само за мъжката народна носия.
- Г) Общ елемент при женските и мъжките народни носии са цървулите.

27. От коя сфера на общуване е Текст 2?

- А) от институционалната сфера
- Б) от научната сфера
- В) от естетическата сфера
- Г) от медийната сфера

28. Каква функция изпълнява Текст 2?

- А) да анализира
- Б) да осведомява
- В) да регламентира
- Г) да пропагандира

29. Използваната в Текст 2 дума *хронометър* е:

- А) остаряла
- Б) чужда
- В) жаргонна
- Г) диалектна

30. Кое от посочените твърдения е вярно според Текст 2?

- А) Недопустимо е на работното си място в офиса да си облечен с дънки и пуловер.
- Б) Дрехите ни трябва да съответстват само на възрастта и на телосложението ни.
- В) Начинът на обличане е показателен за личността на човека и за стила му на живот.
- Г) Официалните дрехи в ярки цветове са препоръчителни за деловото облекло.